

ใบงาน ที่ ๑ เรื่อง ศาสนา ศาสนาสาขาล เรื่องวิวัฒนาการของศาสนา

คำชี้แจง / ให้ผู้เรียนบอกความเป็นมาและหลักคำสอนของแต่ละศาสนาพอสังเขปดังนี้

ความหมาย คำว่า ศาสนา

๑ ความหมายตามรูปศัพท์ศาสนา แปลว่า คำสั่งสอน หรือการปกครอง โดยคำสั่งสอน แยกเป็น คำสั่ง หมายถึง ข้อห้ามทำความชั่ว เรียกว่า ศีล หรือ วินัย คำสอน หมายถึง คำแนะนำให้ทำความดี ที่เรียกว่า ธรรม เมื่อรวมคำสั่งและคำสอน จึงหมายถึง ศีลธรรม หรือศีลกับธรรม นั่นคือ มีทั้งข้อห้ามทำความชั่ว และแนะนำให้ทำความดี ส่วนการปกครอง หมายถึง การปกครองควบคุมจิตใจตนเองอยู่เสมอ และรับผิดชอบการกระทำทุกอย่างของตน การสามารถปกครองจิตใจของตนได้

๒ ความหมายตามทัศนะของชาวตะวันออก/คือ ลัทธิ ความเชื่อถือของมนุษย์ อันมีหลักคือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิที่จะกระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้นๆ ศาสนาเป็นเรื่องที่ถือว่ามี ความศักดิ์สิทธิ์ มีคำสอนทางจรรยา มี ศาสดามีคณะบุคคลที่รักษาความศักดิ์สิทธิ์ และคำสอนไว้ เช่น พระหรือนักบวช และมีการกวดขันเรื่องความจงรักภักดี

๓ ความหมายตามทัศนะของชาวตะวันตก/ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ พระเจ้าเสมอ การปฏิบัติของศาสนิกชนก็เป็นการเอาอกเอาใจรับใช้พระเจ้าโดยวิธีการต่างๆ เป็นระบบความเชื่อและการปฏิบัติต่อพระเจ้า อย่างจงรักภักดี หรือ ความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างมนุษย์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ นั่นคือ พระเจ้า ลักษณะ 4 คือ 1)พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง 2) คำสอนทั้งหมดมาจากโอวาทของพระเจ้า 3) ความเชื่อบางอย่างอยู่เหนือการพิสูจน์นั้น ศาสนิกจะต้องเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย เพราะเป็นหลักคำสอนที่บริสุทธิ์ของพระเจ้า 4) การยอมมอบตน และการกระทำของตนและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้พระเจ้าด้วยความจงรักภักดีโดยปราศจากข้อโต้แย้ง

องค์ประกอบของศาสนา

- ๑. ศาสดา คือ ผู้ก่อตั้งศาสนา ซึ่งต้องมีชีวิตอยู่จริงในประวัติศาสตร์
- ๒. ศาสนธรรม คือ คำสอนซึ่งเป็นหลักของศาสนา มีคัมภีร์เป็นที่รวบรวมคำสอน
- ๓. ศาสนทายาท คือ บุคคลผู้สืบทอดคำสอนของศาสนา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาโดยตรง
- ๔. ศาสนสถาน คือ สถานที่ประกอบศาสนกิจ
- ๕. ศาสนพิธีต่าง ๆ คือ ศาสนพิธี คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากคำสอนของศาสนา

มูลเหตุการเกิดของศาสนา

๑ ความกลัว

ในสมัยเริ่มแรกของมนุษยชาตินั้น สภาพภูมิศาสตร์ และสังคมของมนุษย์ยังอยู่ในสภาพธรรมชาติ ปრაการณณ์ใดๆ เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มนุษย์ก็หาคำตอบไม่ได้ ช้ำร้ายมนุษย์ยังกลัวต่อปრაการณณ์นั้นๆ เสียอีก เมื่อปრაการณณ์นั้นเกิดซ้ำกันบ่อยๆ ขึ้นและหนักขึ้น ยิ่งทำให้มนุษย์เกิดความหวาดกลัวมากขึ้น เช่น ฝนตก พายุร้อน พายุผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด น้ำท่วม ไฟป่า เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปრაการณณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์หวาดกลัวทั้งสิ้น

๒ ความจำเป็น

ในสังคมแต่ละสังคมย่อมมีผู้คนแตกต่างกัน ความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลนี้เอง ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น บางสังคมก็มีปัญหามากมาย บางสังคมก็มีปัญหาน้อย สังคมที่มีปัญหา มากมายนั้น บางครั้งก็มีปัญหาในทางความคิดที่แตกต่างกันมากจนหารอยต่อกันไม่ติด เกิดแตกแยกเป็นกลุ่มเป็นก้อนจนพัฒนาชาติไม่ได้ เช่น กลุ่มอาหรับในสมัยท่านนะบีมุฮัมมัดและกลุ่มชาวยิวในสมัยท่านโมเสส เป็นต้น

มูลเหตุการเกิดของศาสนา

๓ การมีความรู้บกพร่องทางภูมิศาสตร์

เมื่อมีปรากฏการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้นๆ ประชาชนในที่นั้นๆ ก็ไม่เข้าใจว่าปรากฏการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นเพราะมีสาเหตุอะไร เมื่อปรากฏการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นบ่อยๆ จนกลายเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินก็มีคนปรารถนาที่จะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ ทั้งๆ ที่ตนเองไม่เข้าใจ นี่คือมูลเหตุให้เกิดศาสนาอีกประการหนึ่ง เช่น ชาวอารยันในลุ่มแม่น้ำคงคาและสินธุในประเทศอินเดีย

๔ การคิดหาเหตุผล

เมื่อโลกเจริญขึ้น ผู้คนมีความคิดหลักแหลม มองปัญหาหนึ่งๆ แล้วหาคำตอบให้ตรงประเด็น เพื่อหาความจริงของปัญหานั้นๆ ให้ถูกต้อง จนเข้าใจความจริงอย่างแจ่มแจ้ง ก็นำความจริงนั้นมาเผยแพร่เพื่อแก้ปัญหาชีวิตและสังคม นี่คือหลัก เหตุผลอันเป็นบ่อเกิดของศาสนาแบบอเทวนิยม เช่น พระพุทธศาสนา เป็นต้น

๕. วิวัฒนาการของศาสนา

๑ การบูชาธรรมชาติ//

ศาสนาดั้งเดิมของมนุษย์เป็นศาสนาที่ยังไม่มีแนวคิดทางปรัชญาที่ลึกซึ้งเป็นศาสนาแบบง่ายๆ ไม่มีกรรมวิธีที่ซับซ้อน เป็นศาสนาเกี่ยวกับธรรมชาติและเกิดมาจากความกลัวต่อปรากฏการณ์ของธรรมชาติ ศาสนาลักษณะนี้เรียกว่า ศาสนาบูชาธรรมชาติโดยตรงแบบง่ายๆ เพราะมนุษย์ในระยะแรกเริ่มยังไม่เจริญด้วยสติปัญญาไม่สามารถคิดอะไรได้ ลึกซึ้ง ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติต่างๆ เมื่อประสบกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ เช่น พายุฟ้าคำราม ไฟ เป็นต้น

๒ วิญญาณนิยม

มนุษย์ในยุคแรกนั้น หวาดกลัวต่อความโหดร้ายของธรรมชาติและชื่นชมยินดีต่อความสุขที่ธรรมชาติบันดาลให้ แต่พวกเขาไม่ได้คิดหาสาเหตุว่า ทำไมธรรมชาติจึงมีอำนาจเช่นนั้น ต่อมาเมื่อมนุษย์เจริญขึ้นๆ จึงพากันคิดสงสัยถึงอำนาจอันเหลือล้นของธรรมชาตินั้น จนในที่สุดก็ได้ข้อคิดใหม่ว่าการที่ธรรมชาติมีอำนาจเช่นนั้น น่าจะมีอำนาจลึกลับอะไรสักอย่างสิงสถิตอยู่เบื้องหลังของธรรมชาตินั้นแล้วพวกเขาก็เรียกอำนาจลึกลับนั้นไปต่างๆ กัน ที่ให้คุณก็เรียกว่า “เทวดา” ที่ให้โทษก็เรียกว่า “ผี” ทั้งเทวดาและผีรวมเรียกว่า “วิญญาณ” .....

๓ พหุเทวนิยมคือ

การนับถือพระเจ้าหลายองค์ มีวิวัฒนาการมาจากการบูชาธรรมชาติและวิญญาณนิยมนั่นเอง แต่วิวัฒนาการในขั้นนี้ทำให้มนุษย์มีความคิดเกี่ยวกับเทพเจ้าจำนวนมากและได้จำแนกเทพเจ้าออกไปอย่างกว้างขวางทั้งทางฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี พหุเทวนิยมถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของศาสนา เป็นขั้นที่ความเชื่อของมนุษย์ได้กลายมาเป็นศาสนาตามความหมายของคำว่า religion อย่างแท้จริงเพราะมีการเคารพเทพเจ้าอย่างเต็มที่

๔ การนับถือเทพเจ้าประจำกลุ่ม

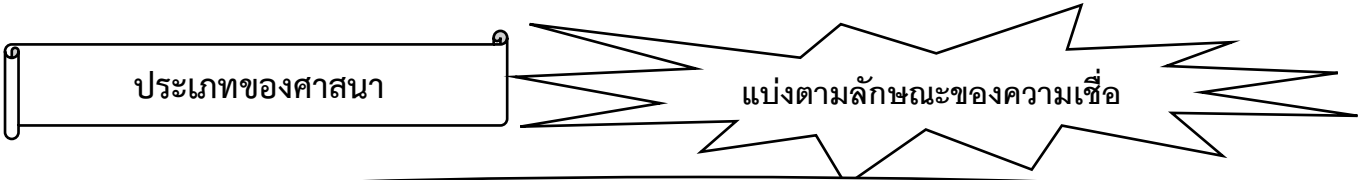
การนับถือเทพเจ้าประจำกลุ่มของตนเป็นสำคัญ แต่ไม่ได้ปฏิเสธว่าเทพเจ้าของชนกลุ่มอื่นไม่มี พวกเขายืนยันว่ามีเหมือนกัน แต่ไม่สำคัญเท่าเทพเจ้าประจำกลุ่มของตัวเอง กลุ่มชนในสมัยนี้ได้วิวัฒนาการมาจากกลุ่มพหุเทวนิยมนั่นเอง และอยู่ตรงกลางระหว่างกลุ่มพหุเทวนิยม (Polytheism) กับกลุ่มเอกเทวนิยม (Monotheism) เช่น ชาวอินเดียบราฮ์มาแต่ละวรรณะจะนับถือเทพเจ้าประจำวรรณะของตัวเองเป็นพิเศษ ในขณะเดียวกันพวกเขาก็จะนับถือเทพเจ้าของวรรณะอื่นเหมือนกัน แต่ไม่ถือว่าสำคัญเท่าเทพเจ้าประจำกลุ่มของตัวเอง เช่น พวกพราหมณ์จะนับถือพระพิฆเนศในฐานะเป็นคือเทพเจ้าแห่งความรู้และปัญญา ส่วนพวก ไวศยะ คือ เกษตรกรจะนับถือพระวรุณ (ฝน) พระแม่ธรณีเป็นพิเศษ เป็นต้น

๕ เอกเทวนิยม

การนับถือพระเจ้าเพียงองค์เดียว เป็นแนวคิดที่วิวัฒนาการมาจากการนับถือพระเจ้าหลายองค์นั่นเอง เพราะการที่มนุษย์มีพระเจ้ามากมายหลายองค์ ทำให้เกิดความแตกแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ไม่สามารถรวมกันเป็นปึกแผ่นในสังคมขึ้นมาได้ ทำให้ผู้เป็นใหญ่ในกลุ่มพยายามหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในกลุ่มต่างๆ เพื่อจะได้รวมกลุ่มเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงประกาศคำสอนไปในทำนองที่ว่า มีพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่สูงสุดอยู่เพียงองค์เดียวเท่านั้น ที่ทรงเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งทรงดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่าง แนวความคิดเช่นนี้ เช่น ทศณะเรื่องพระเจ้าในศาสนาฮิว คริสต์ อิสลาม และซิกข์ เป็นต้น

๖ อเทวนิยม

เมื่อมนุษย์หมกมุ่นอยู่กับความเชื่อเรื่องพระเจ้ามาเป็นเวลานาน ก็มีมนุษย์บางคนคิดแปลกไปจากเดิม โดยคิดในเชิงปฏิเสธพระเจ้าและเทพเจ้าต่างๆ โดยมีความคิดว่า ไม่มีพระเจ้าที่เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง เพราะสรรพสิ่งเกิดขึ้นเองโดยกระบวนการทางธรรมชาติ เมื่อเกิดขึ้น เป็นไปแล้วก็แตกสลายไปตามกระบวนการทางธรรมชาติ เช่นเดียวกัน แนวความคิดแบบนี้ เช่น พุทธศาสนาและศาสนาเซน และศาสนาเต๋า เป็นต้น

ศาสนา..เทวนิยม...คือ ศาสนาที่เชื่อมั่นในความยิ่งใหญ่และความศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้า เชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลกและสรรพสิ่งในโลก ทรงดลบันดาลให้สรรพสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างนั้นเป็นไปตามพระประสงค์ของพระองค์

ศาสนาประเภทนี้แบ่งย่อยออกไปอีกเป็น ๓ ประเภท คือ (๑) สัพพัตถเทวนิยม (Pantheism) ได้แก่ ความเชื่อว่าทุกหนทุกแห่งในโลกและจักรวาลมีพระผู้เป็นเจ้าสถิตอยู่ทั้งสิ้น เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นต้น....

ศาสนา อเทวนิยม คือ ศาสนาที่มีแนวคิดตรงกันข้ามกับเทวนิยม กล่าวคือ บางศาสนาไม่ได้สอนว่า สรรพสิ่งในโลกเกิดขึ้นมาจากพระเจ้า และปฏิเสธอำนาจของพระเจ้าหรือของเทพเจ้าต่างๆ แต่ได้สอนว่า ทุกอย่างในโลกเกิดขึ้นจากตัวผู้ทำหรือตัวบุคคลนั่นเอง การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จหรือความผิดหวังในชีวิตก็เนื่องมาจากการกระทำของตน ดังนั้น บุคคลจึงเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของตนเองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ไม่สามารถจะช่วยอะไรได้ ถ้าบุคคลไม่ช่วยตนเอง บุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นเป็นเพียงปัจจัยเสริม ศาสนาที่ปฏิเสธอำนาจของพระเจ้า ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาเซน เป็นต้น

แบ่งตามประเภทของผู้นับถือศาสนา

